

2-дәріс

ҚАЗАҚСТАННЫҢ
АШЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІ

АЗАМАТТЫҚ ІС ЖҮРГІЗУ. АРБИТРАЖ ЖӘНЕ МЕДИАЦИЯ. 2-БӨЛІМ

Төрелік: жалпы сипаттамасы және
негізгі қағидаттары

Жоспар:

1. Төреліктің жалпы сипаттамасы
 2. Төреліктің негізгі принциптері
- Пайдаланылған және ұсынылатын әдебиеттер

1. ТӨРЕЛІК ЖАЛПЫ СИПАТТАМАСЫ

Төрелік табиғаты. Төрелік ету — екі немесе одан да көп тараптың (мемлекетті қоса алғанда) дауды бейтарап тұлғаға түпкілікті шешім қабылдау үшін берілетін құрал. Төрелік процесс кем дегенде екі адамның арасындағы заңды дауды көрсетеді.

Төрелік соттың мәні бойынша міндетті шешімдер шығару өкілеттігі делдалдыққа (немесе келісімге) қарсы қойылуы тиіс. Делдал бейтарап болса да, уәкілетті емес немесе міндеттеуші шешім қабылдауға тиіс емес. Делдал оның орнына тараптардың дауын келісілген шешуге жәрдемдесуге уәкілетті.

Төрешінің шешім қабылдау қабілеті соттың немесе судьяның жария шешім шығару қабілетіне ұқсас. Төрелік шешім мемлекеттік соттардың сот шешіміне қарағанда рәсімдік таза және бай болуы тиіс.

Арбитраждың соттардағы коммерциялық сот процестерінен айырмашылығы. Төрешілер әрбір тарапқа тең құрмет пен әрбір Тараптың ұстанымына шыдамды баға береді деп саналады; және жалпы олардың шешімдері дәлелденген. Төрелік шешімге мәні бойынша апелляцияға төрелік жүйелердің көпшілігінде жол берілмейді. Төрешілер көбінесе таңдалған ұлттық жүйенің негізгі нормаларын қолданады. Кейде Тараптар төрешілерді неғұрлым икемді нормаларды қолдануға уәкілеттік бере алады.

Сот талқылауы мен коммерциялық төрелік арасындағы екі негізгі айырмашылық:

1) сот шешімі даудың жария сот талқылауын болжайды, ал төрелік сот төрелігінің жеке және құпия нысаны болып табылады;

2) төрелік шешімдер сирек мәні бойынша даулануы мүмкін.

Нью-Йорк конвенциясы (1958 ж) төрелік шешімдерді трансшекаралық орындаудан бас тарту үшін тар саланы ғана көздейді.

Төрешілердің негізгі міндеттері. Америкалық ғалым Уильям В. Парк төрешінің төрт негізгі міндеттерін анықтайды:

i) нақты (дұрыс) шешім шығару («төреші іс жүзінде Тараптар арасында не болғанын және тиісті құқықтық нормалар даулы оқиғаларға қалай қолданылатынын түсінуге барынша жақындауға тиіс»). Төрешінің дұрыс емес шешім шығару қаупін даудың екі жағы да көтереді;

ii) іс жүргізу әділдігін құрметтеу (а) «екі тарапты да тыңдау міндеті»; и) төрелік юрисдикцияны құрметтеуге, өкілеттігінен асып түсетін шешімдерді болдырмау міндеттемесі; с) «әділдік пен тәуелсіздіктің жалпы міндетін сақтау»);

iii) алдыңғы екі міндеттерді сақтау және шығындар мен кідірістерді азайту жолымен тиімділікке қол жеткізу;

iv) шешімді мәжбүрлеп жүзеге асыру.

Қазіргі коммерциялық төрелік басты ерекшеліктері:

i) бейтараптылық: ұлттық, өңірлік, саяси және мәдени бейтараптылық төрелікті таңдаудың негізгі себебі болып табылады. Бейтарап юрисдикция шеңберіндегі төрелікті өткізу орны немесе төрелік соттың шетелдік құрамы резидент өз елінің сотында істі қарау кезінде пайдаланатын «туған аумақтың» («өз қабырғаларының») ұлттық артықшылығын азайтуға немесе алып тастауға мүмкіндік береді;

ii) процестің икемділігі: төрелік тараптардың нақты мүдделеріне сәйкес рәсімдік уағдаластықтарды түзету мүмкіндігін ұсынады;

iii) құпиялылық: төрелік рәсімдер жария болып табылмайды;

iv) сот қолдауы және шектеу: соттар төрелік жүйесіне қолдау көрсетеді, бірақ процесс шамадан тыс араласуы тиіс емес;

v) төрелік соттар өзінің (болжамды) юрисдикциясының негіздері мен көлемін айқындауға мүмкіндігі бар;

Кітап: Азаматтық іс жүргізу. Арбитраж және медиация. 2-бөлім

Дәріс: Төрелік: жалпы сипаттамасы және негізгі қағидаттары

Дәріс авторы: Сағынғали Айдарбаев

VI) түпкілікті: Англияда төрелікті шешуге ағылшын құқығы бойынша жоғары сотта апелляцияны қарау мүмкіндігі шектеулі болса да, төрелік шешімдер мәні бойынша шағымдануға жатпайды;

VII) халықаралық орындау: 1958 ж. Нью-Йорк конвенциясы төрелік шешімдердің халықаралық орындалуын қамтамасыз етеді.

Коммерциялық төреліктің негіздері:

- 1) келісім;
- 2) автономдық;
- 3) халықаралық орындау.

Келісім: коммерциялық төрелік өкілеттік көлемін анықтайтын төрелік келісімнің болуын көздейді, тараптарға төрешілерді таңдауға және тұтастай алғанда процестің қалай өтетінін анықтауға мүмкіндік береді. Келісімнің негізінде төреліктің жоғарыда аталған ерекшеліктері жатыр: бейтарап; процестің икемділігі; құпиялылық.

Автономия: төрелік процесс (және шешім) уақытша сыртқы әлем мен құқықтық жүйеден жабық. Төрелік - бұл қоғамнан тыс сот төрелігінің жабық нысаны. Бұл сондай-ақ соттық араласудан уақытша бос тәуелсіз қызмет. Алайда автономдық абсолютті емес. Осылайша, төрешілер өз юрисдикциясын жоққа шығара алмайды немесе тараптар ретінде қатыспайтын адамдарды қарастыра алмайды. Құпиялылық, сондай-ақ өз шектеріне ие, өйткені сот төрелігінің неғұрлым кең мүдделерін ақтайтын және әдетте төрелік құпиямен қорғалатын ақпаратты ашуды талап ететін жағдайлар бар.

Халықаралық орындау: 1958 жылғы Нью-Йорк конвенциясы төрелік шешімдерді халықаралық орындау тетігі болып табылады.

Соттар мен төрелік іс арасындағы қатынастар. Ұлттық соттар төрелік мейірімді жақтастары ретінде қарастырылатын үрдісі бар. Оған сәйкес Англия Төрелік туралы 1996 жылғы Заң қазіргі заманғы философияны көрсетеді, оған сәйкес соттар төрелік процесті жүргізуге шамадан тыс араласпауы тиіс.

Арбитраждың коммерциялық тартымдылығы. Коммерциялық төрелік көптеген ұлттық юрисдикцияларда да, бүкіл әлемде де компаниялар мен басқа да ұйымдар арасында танымал болып қалады. Тараптар төрелікті таңдайды, өйткені олар құпиялылықтың әртүрлі артықшылықтарын алуға үміттенеді; шешім қабылдайтын адамның жеке таңдауы; сот процестерінен жалтару; шығындарды төмендету; түпкілікті; рәсімдік артықшылықтар; сот жүйесінен Елеулі окшаулау; шешімді шетелде неғұрлым жеңіл орындау. Төрелік дәйекті барлық осы артықшылықтарды бере алмайды, тіпті егер, олардың қамтамасыз ету үшін оның әлеуеті оны сот талқылауына өте тартымды балама етеді.

Арбитраж артықшылықтары:

1) жылдамдық; Төрелік дәйекті апелляцияларды болдырмауға мүмкіндік береді, бұл әдеттегі сот процедурасына күмән тудыруы мүмкін кідіріс себебі болып табылады. Азаматтық құқықтың кейбір юрисдикцияларында (Франция, Италия, Хорватия және т.б.), бірінші сатыдағы сотта талқылау апелляциялық сатыда орын алған негізгі оқиғаның «кіріспе», «бас дайындық» ретінде ғана қаралады. Төрелік, керісінше, талқылаудың бір деңгейінен ғана тұрады. Алайда, егер талқылау тиісті түрде ұйымдастырылмаса, төрелік Елеулі кідіріске ұшырауы мүмкін;

2) төрешілердің сараптамалық танымы; Төрешілер машина жасау, экономика, ғылым, «теңіз әдет-ғұрыптары» немесе коммерциялық құқық сияқты техникалық салаларда олардың тәжірибесі үшін таңдалуы мүмкін. Төрешілер халықаралық маңызы бар істерде ерекше құзыреттілікке ие, ұлттық соттардың көпшілігі, әдетте, осындай мәселелер шеңберіне тап емес, ал;

3) бейтарап; Кейбір елдердің құқықтық жүйелері өз азаматтарының пайдасына алдын ала қабылдана алады және сондықтан төрелік келісімдер осындай қауіпті болдырмау үшін жасалады;

4) шетелдік сот төрелігінің бейтаныс және болжанбаған жүйелерімен (басқа тарап үшін таныс және болжамды жүйелермен) соқтығысуды болдырмау мүмкіндігі;

5) Сыбайлас жемқорлықтың болмауы. Кейбір юрисдикцияларда соттардың алдында тұрған проблеманы ескере отырып, төрелік сыбайлас жемқорлықтың болмауына байланысты тартымды;

6) құпиялылық (жариялылықтың болмауы);

7) түпкілікті; Жалпы ереже төрелік шешімдердің фактілердің немесе құқықтық нормалардың негізінде анықталғанына қарамастан, мәні бойынша сот тәртібімен жойылуы мүмкін емес. Алайда Англияда

төрелік шешімге апелляцияны қарауға Жоғары соттың рұқсатын алудың шектеулі мүмкіндіктері бар. Бірақ Жоғары Сот мұндай рұқсат беруге асығар емес.

8) шетелде орындалуын қамтамасыз ету. 140 - тан астам ел 1958 ж. Нью-Йорк Конвенциясының қатысушылары болып табылады, ол шетелдік төрелік шешімдерді салыстырмалы түрде тез және тікелей орындауға ықпал етеді. Бұл әсіресе, төрелік шешімдер, мысалы, Қытай мен Жапония арасындағы қарым-қатынастарда, олардың арасында сот (төрелік) шешімдерін орындау туралы екі жақты шарт жоқ, шетелдік мемлекетте шешімді орындауға келтірудің жалғыз тетігі болып табылады.

Шетелдік-елдік жүйелерде төрелік шешімдер сот шешімдерінен қарағанда оңай орындалады деп жалпы пікір бар болса да, бұл әрдайым дәлелі болып табылады, ол Пәкістанға қарсы dallah Real Estate & Tourism Holding Co ісі бойынша Париж шешімін орындау үшін Лондонда ағылшын сотының бас тартуы болып табылады (2010).

Төрелік проблемалық аспектілері:

1) жекешелендірілген сот төрелігі. Негізгі мәселе төрелік соттардың «прецеденттік құқық» көптеген шешімдердің құпиялылығына байланысты жиі көрінбейтін немесе қолжетімсіз болып табылады. Төрелік практиканың көрінбеуі заңнамамен расталады. Төрелік сотқа кіру үшін есікті жабады. Футбол қауымдастығына қарсы Стратфордтағы Апелляциялық сот (2007) төрелік келісім кез келген жария тыңдау құқығынан бас тарту екенін растады.

2) жоғары құны. Төрелік сот процесіне қарағанда арзан ретінде қабылданбайды. Бұрынғы төрелік сарапшылардың бірі «төрелік - бұл жоғары баға бойынша төленетін және іс жүзінде сыртқы бақылау немесе есеп берусіз жиі төмен деңгейлі қызмет»деп түсініктеме берді. Мұнда мемлекеттік денсаулық сақтау қызметі мен жеке медициналық көмек арасында немесе төмен бюджеттік авиакомпаниялар мен бизнес-класс саяхаттары арасында ұқсастықтар бар;

3) процессуалды консерватизм. Көптеген пікір білдірушілер сот процедурасының «имитация» төрелік үрдісті атап өтеді. Комментаторлар төрелік ұсынатын рәсімдерді оңайлату үшін үлкен әлеуетті атап өтеді. Атап айтқанда, тыңдауларды шоғырландыру, электрондық хабарламаларды пайдалану және ашуды қысқартуды көздейтін келісілген рәсімдер және т. б. осылайша, әдеттегі сот талқылауларымен салыстырғанда төрелікке байланысты уақыт пен шығыстарды қысқартуға болады;

4) айнымалы сапа. Өте үлкен сомалар мен маңызды мәселелер, тіпті компанияның аман қалу туралы, төрелік шешуге болады. Осы себепті Тараптар шешім қабылдаудың жоғары сапасына және процессуалды тұрақтылығына сенімді болғысы келеді. Дегенмен, Ұлттық төрелік нарық салыстырмалы жас болса, сапаны бақылау қиын. Институционалдық қолдау әлсіз немесе дәйекті емес болуы мүмкін. Ауыспалы сапа проблемасы жәбірленуші тарап азаптауда арбитраж орналасқан елдің соттарында төрелік шешімді жою немесе шетелдік сот төрелік шешімді танудан немесе орындауға келтіруден бас тартқан жағдайда тап болатын үлкен қиындықтармен күрделене түседі.;

5) болжамсыздық. Арбитраж нәтижесі коммерциялық сотқа қарағанда белгісіздіктің үлкен дәрежесі бар, бұл таңқаларлық емес, өйткені коммерциялық сот ағылшын материалдық құқығын қолданудың үлкен тәжірибесі бар. Лондон төрелік сотта келісім және дәстүрлер қоспасы, әдетте, ағылшын материалдық құқықтан ауытқуға немесе (егер төрелік келісім мүмкіндік берсе) ағылшын емес құқық қолдануға әкеледі. Бұл жағдайда болжаудың төмен деңгейі ықтимал болып табылады;

6) біріктіру мүмкін еместігі. Ағылшын сотының өкілеттіктеріне өзара байланысты талаптарды, оның ішінде түрлі тараптар арасындағы талаптарды біріктіру жатады. Төрелік сот мұндай өкілеттіктен айырылған.

Арнайы (ad hoc) және институционалдық төрелік. Арнайы төрелік Тараптармен консультациялардан кейін тараптар немесе төрелік сот белгілеген рәсімдік ережелерге (төреліктің ұлттық жүйесі шеңберінде) сәйкес жүргізіледі. Халықаралық коммерциялық төрелік, ААА (Аме-рикан төрелік қауымдастығы, Нью-Йорк), ICDR (даулар бойынша Халықаралық Орталық, Нью-Йорк), ИКСИД, ВОИС (Дүниежүзілік зияткерлік меншік ұйымы, Женева) сәйкес төрелік мекеме қабылдаған рәсімдерді пайдалануды көздейді.

Дәстүрлі төрелік орталықтары (Лондон, Париж, Стокгольм, Швейцария қалалары) қазіргі уақытта жаңа өсіп келе жатқан орталықтардың көп санымен бәсекелеседі.

Төрелік ережелердің айқындығы мен қол жетімділігі. National Ability sa V. Tinnal Oils & Chemicals Ltd («Amazon Reefer») (2009 ж.) лорд-судья Томас былай деді: «бұл істе Тараптар Біріккен Корольдіктің

азаматтары болып табылмайтын адамдар үшін төрелік құқықты қолжетімді түрде сақтау өте маңызды. Оның тілі техникалық бөлшектерден жеткілікті айқын және еркін болуы керек еді.

Трансұлттық коммерциялық төрелік «іскерлік ағылшын» өсуімен байланысты.

Делдалдық пен төреліктің үйлесімі. Даулы мәселе тараптардың төрешіге екі функцияны реттеуге жәрдемдесу міндеті жүктелген делдал ретінде не төрешіні орындауға рұқсат ететіні болып табылады. Бұл екі функция жеке рәсімдермен және әртүрлі процессуалды мүмкіндіктеріне ие әртүрлі тұлғалармен орындалуы тиіс. Алайда, төрешілердің сыртқы делдалына беріп, одан бас тарту мүмкіндігі аз.

Төреліктің алдында тұрған проблемалар:

1) төреліктің өзгеріссіз жоғары стандарттарын қамтамасыз ету және төрелік автономия мен сыртқы сот арқылы қайта қарау арасындағы тепе-теңдікті белгілеу қажет;

2) тиімді және тартымды сот шешімін қамтамасыз ету үшін төреліктің әлеуетін шығармашылық және серпінді пайдалану маңызды;

3) жекешелендірілген сот төрелігінің проблемалық сипаттамаларын шешу қажет: осал жақтарды қорғау; мемлекеттік саясаттың міндетті заңдары мен элементтерін сақтау; «төрелік» шекарасын және тараптардың құпиялылығына нұқсан келтірмей, қызықты төрелік тәжірибені айқын жасауға мүмкіндік беретін шараларды анықтау.

2. ТӨРЕЛІК НЕГІЗГІ ПРИНЦИПТЕРІ

I томның 25-тарауында сот талқылауы мен жалпы сот процесіне қатысты процессуалды принциптерінің бес жиынтығы бар деген болжам айтылды. Барлық осы принциптер төрелік қолданылады емес. Міне, осы қағидаттардың тізімі:

(1) Тараптардың құқықтары мен мүмкіндіктерін кеңейте отырып, олардың консультациялары мен қол жеткізуін қамтамасыз ететін қағидаттар

I. заң консультациясы мен өкілдік ету құқығы

II. Сотқа және сот төрелігіне қол жеткізу (төрелік жария сот талқылауынан бас тарту болып табылады)

III. Дұрыс емес немесе жалған тұжырымдар мен қарсылықтардан қорғау

(2) негізделген шешімдер қабылдау үшін жағдайларды қамтамасыз ететін қағидаттар

IV. Сот тәуелсіздігі (ағылшын төрелік құқықтағы жеке талап емес)

V. сот әділдігі

VI. Жариялылық және ашық сот төрелігі (төрелік-ашық және қоғамдық сот төрелігінен консенсуалды ауытқу)

VII. Дәлелдеме сот міндеті

(3) процестің тиімділігін қамтамасыз ететін қағидаттар

VIII. Мақсатты және тепе-теңдікті қамтамасыз ету үшін азаматтық процесті сот бақылауы

IX. Шамадан тыс кідіруді болдырмау

(4) процестің әділдігін қамтамасыз ететін қағидаттар

X. сот міндеті тосынсыйдан аулақ: тиісті хабарлау принципі

XI. Рәсімдік теңдік (тараптардың тең құрметі)

XII. Тараптар арасындағы ақпаратты ашуды қоса алғанда, ақпаратқа тең қол жеткізу

XIII. Тараптар арасындағы адал ойын

XIV. Шешім қабылдаудың дәлдігі (төрелік сот тиісті төрелік шешім-яғни даудың мәні бойынша шешім негізінде жатқан шешімнің мәнін сот арқылы қайта қараудан қорғалған; Англияда бұл қалқан басқа-елдік құқық фактілерін анықтауға және қолдануға қолданылады, бірақ 1996 жылғы Төрелік туралы Заңның 69 – бөлімі Жоғары сотқа ағылшын құқығына қатысты төрелік шешімдерді қайта қарау туралы арыздарды бақылауға рұқсат етеді).

(5) сот шешімінің сақталуын қамтамасыз ететін қағидаттар

XV. Түпкілікті (төрелік сот шешімінен қатаң түрде түпкілікті принципін құрметтейді)

XVI. Тиімділігі.

Осы негізгі принциптердің кейбірі төрелік жатқызылуы мүмкін емес. Атап айтқанда, бұл қағидаттар: II. Сотқа және сот төрелігіне қол жеткізу (төрелік жария сот талқылауынан бас тарту болып табылады). IV. Соттың тәуелсіздігі (ағылшын төрелік құқықтағы жеке талап емес).

VI. Жариялылық және ашық сот төрелігі (төрелік - ашық және қоғамдық сот төрелігінен консенсуалды ауытқу).

XIV. Шешім қабылдаудың дәлдігі (төрелік сот шешімнің мәнін сотта қайта қараудан қорғалған).

Ақырында XV принцип. Төрелік заңнамада» түпкілікті « сот процесімен салыстырғанда қатаң сақталады.

Төрелік іс мәні бойынша сот талқылауы сияқты негізгі принциптерді іске асырады. Алайда айырмашылықтар бар: қол жеткізуге (арбитражды таңдау даудың мәні немесе мәніне қатысты мәселелер бойынша сотқа жүгінуді болдырмайды), жариялылыққа, дәлдікке, түпкілікті және Тәуелсіздікке қатысты.

Төрелік шешімдер болжамды, нақты қателер негізінде дау айта алмайды және жоғары сот оларды тек сирек жағдайларда ғана ағылшын құқығының материалдық қатесі болды деген негізде қайта қарай алады. Төрелік процесс, сондай-ақ жеке болып табылады.

Даудың мәнін анықтаудағы дәлдік өте нашар көтермеленеді, сондықтан дәлдік туралы мәселе төреліктің қарауына қалдырылды.

Қызықты ерекшелігі-төрелік сот ағылшын заңнамасына сәйкес бейтарап болуы тиіс, бірақ Тәуелсіздіктің жеке талаптары жоқ.

Ағылшын арбитражының тәжірибесінде көрсетілмеген негізгі процессуалды принциптері:

1) сотқа қол жеткізу құқығының болмауы. «Стретфорд футбол қауымдастығына қарсы» ісі бойынша Апелляциялық сот (2007 ж.) төрелік келісім Адам құқықтары туралы Еуропалық келісімнің 6-бабына сәйкес жария талқылау құқығынан кез келген бас тартудың тиімді екенін түсіндірді;

2) трибуналдың тәуелсіздігі. Ағылшын заңнамасында төрелік құқық мақсаттары үшін «Тәуелсіздіктің» жеке талабы танылмайды, бірақ ол шын мәнінде (қатаң) әділдік критерийлерін қолданады. Осыған қарағанда, ЮНСИТРАЛ типтік Заңы (12-бап), әлеуетті төрешілерден «төрешілердің әділдігіне немесе тәуелсіздігіне қатысты негізделген күмән тудыруы мүмкін жағдайларды» ашуды талап етеді»;

3) жария тыңдау құқығының болмауы. Төрелік төрелік іс қарау құпиялығына қайшы еді жариялылық принципін іске асырады емес;

4) нәтиженің дәлдігі. Жалпы (мысалы, Англияда қолданылмайтын ЮНСИТРАЛ типтік Заңына сәйкес) төрелік шешімдерге жоғары тұрған орган, мысалы, сот шағымдана алмайды немесе қайта қарастыра алмайды. Негізгі дауды шешу кезінде төрелік шешімге сілтеме жасайтын материалдық құқық мәселелеріне қатысты, ағылшын төрелік практикасы көпшілік құқық жүйелерімен салыстырғанда тарапқа Жоғары соттың төрелік шешімде қамтылған ағылшын құқығы тармағы бойынша апелляцияны қарауға шешуіне қол жеткізуге мүмкіндік береді (Англия және Уэльс Заңының 69-бабы 1996 жылғы Төрелік туралы).

5) нәтиженің түпкілікті болуы. Тараптар тәуелсіз және бейтарап төрелік органның міндетті шешімін қабылдай отырып, егер осы дау мемлекеттік сотта шешілсе, әйтпесе қолданылуы мүмкін қарапайым шағымдану немесе қайта қарау арналарына жүгінуден бас тартады.

Сот және төрелік процесте негіз қалаушы процессуалды принциптерінің арасындағы сәйкестік.

Сот талқылауының мынадай процессуалды принциптері төрелік талқылауға да қолданылады:

- (i) тиісті құқықтық рәсім;
- (ii) рәсімдердің жылдамдығы мен тиімділігі (артық кідіріссіз және шығынсыз);
- (iii) ақыл-ой дәлелдемесі (төрелік шешімдер негізделуі тиіс);
- (iv) түпкілікті (шағым беру мүмкіндігінің болмауы);
- (v) тиімділік (шешім ағылшын сот жүйесі шеңберінде шығарылуы және орындалуы мүмкін не 1958 жылғы Нью-Йорк конвенциясына сәйкес Англиядан тыс жерлерде орындалуы мүмкін).

Ағылшын төрелік заңда Тәуелсіздіктің жеке талаптарының болмауы. Лорд Хоуп Портер палатасында Мэджиллға (2001) қарсы Портер ісінде «Тәуелсіздік пен әділдік тұжырымдамасының

Кітап: Азаматтық іс жүргізу. Арбитраж және медиация. 2-бөлім

Дәріс: Төрелік: жалпы сипаттамасы және негізгі қағидаттары

Дәріс авторы: Сағынғали Айдарбаев

арасында тығыз байланыс бар» деп түсініктеме берді және ол Финдли ісінде Біріккен Корольдікке (1997 жыл) қарсы ЕСПЧ шешімін атап өтті: «сот трибуналды «тәуелсіз» ретінде қарауға болатынын анықтау үшін, атап айтқанда, оның мүшелерін тағайындау тәртібі мен олардың өкілеттік мерзімін, сыртқы қысымға қарсы кепілдеме болуын және сыртқы қысымға қарсы мәселені ескеру қажет екенін еске салады., Тәуелсіздік пен әділдік ұғымдары тығыз байланысты...».

Департаменттің Консультативтік комитетінің баяндамасында (1996 жыл, онда 1996 жылғы Арбитраж туралы заңға түсініктеме бар) «Тәуелсіздіктің болмауының» жеке негізі негізсіз болып табылатындығының пайдасына сенімді дәлел бар. Комитет Тәуелсіздіктің жоқтығы бейтараптықтың жоқтығы ретінде көрініс табады деп мәлімдеді. «Тәуелсіздік», егер ол жеке және қосымша негіз болып танылса, толық бейтараптандырудың жоқтығын білдіретін елеусіз дәлелдерге негізделе отырып, жекелеген төрешілердің тағайындалуына немесе қатысуын жалғастыруға қарсылық білдіруді шамадан тыс ынталандыратын болады: «тәуелсіздікті қосу, мысалы, Швецияда және Құрама Штаттарда, кез келген Байланыс (тіпті алыстан да) «төрешінің тәуелсіздігін» даулау үшін ұсынылады.

Англиядан тыс төрелік тәуелсіз жеке талап бар. Зерттеуші Хоган Лавеллз (Лондон) жетекші арбитраждық мекемелер қабылдаған ережелер «бейтараптылық» және «Тәуелсіздік» деген екі жақты талап қойғанын атап өтті. Осылайша, Лондон халықаралық коммерциялық төрелік Ережесінің 5.2-бабына сәйкес «осы Ережелерге сәйкес арбитражды жүргізетін барлық төрешілер әрқашан құмарлықпен және тараптардан тәуелсіз болуға және қалады...».

ЮНСИТРАЛІ халықаралық коммерциялық төрелік туралы үлгі заң (12-бап) әлеуетті төрешілерден «әділдік немесе тәуелсіздікке» қатысты негізделген күмән тудыруы мүмкін жағдайларды «ашуды талап етеді. Бейтараптылық пен тәуелсіздік синонимдер ретінде емес, жекелеген ұғымдар ретінде пайдаланылады, бірақ кейбір жабынды аймақтары бар.

Негізінен мемлекеттік соттарға бағытталған болса да, әділдік пен тәуелсіздікті ішінара бөлуді көздейтін тұжырымдамаларды қолданатын американдық заң институтының/УНИДРУАНЫҢ принциптері: «Сот пен судьялардың тиісті емес ішкі және сыртқы ықпалдан еркіндікті қоса алғанда, фактілер мен заңға сәйкес дауды шешу үшін Сот тәуелсіздігі болуы тиіс». Және бұл қағидаттар: «сот әділ болуы тиіс».

Осыған ұқсас нормалар Бразилияда, Жапонияда, Австрияда, Германияда, Грецияда және басқа елдерде бар.

Төрелік мәнін қарау кезінде трибуналдың зияткерлік тәуелсіздігі. Зияткерлік тәуелсіздік ұғымы бар, яғни қарсылас пікірлердің ашықтығы және догматикалық ойлауға бейімділіктің болмауы. Дәлелді пікірталастар мен таңдалған төрелік соттың тәжірибесі ашықтық мағынасында Тәуелсіздік туралы кең түсінік арасында байланыс бар. Төрешілердің нақты мәселеге дұрыс келмеуі маңызды.

Түйіндеме

1) төреліктің басты көрнекті орындары мыналар болып табылады: (i) құпиялылық; (ii) тараптардың төрешілерді немесе төрелік соттарды таңдауы; сондай-ақ (iii) төрелік шешімдердің халықаралық орындалуы.

2) төреліктің негізгі сипаттамалары айқындалған.

3) коммерциялық төреліктің басты ерекшеліктері мен негіздері (бағандары) атап өтілді, атап айтқанда: келісім; дербестік және шетелде орындау.

4) «жекешелендірілген сот төрелігі» туралы дау бар.

5) сот талқылауына қатысты процессуалды қағидатының бес жиынтығы бар. Дәрісте төрелік қолданылатын принциптермен салыстыру жүргізіледі. Айырмашылықтар бар. Мәселен, сотқа қол жеткізу, судьялардың тәуелсіздігі және жариялылық принциптері, алайда сот талқылауы үшін орталық болып табылса да, төрелікке қолданылмайды.

6) Ағылшын заңнамасы төрешілердің «бейтарап», трибунал мүшелерінің «тәуелсіздігі» ағылшын төрелік заңнамасында жеке талап болып табылмауын талап етсе де (ағылшын соттары адам құқықтары туралы заңнамаға және конституциялық дәстүрге сәйкес бейтарап және тәуелсіз болуға міндетті болса да).

Керісінше, төрелік соттың «тәуелсіздігі» көптеген шетелдік төрелік жүйелердің тән ерекшелігі болып табылады. Бұл жағдайда Англия «Тәуелсіздікке» қатысты өз ұстанымынан бас тартып, көпшілікті ұстануы тиіс.

7) сот талқылауы мен төреліктің жалпы қағидаттары мыналар болып табылады: (i) тиісті құқықтық рәсім; (ii) рәсімдік жылдамдық пен тиімділік; (iii) ақыл-ой дәлелдемесі; (iv) түпкілікті; (v) тиімділік.

Кітап: Азаматтық іс жүргізу. Арбитраж және медиация. 2-бөлім

Дәріс: Төрелік: жалпы сипаттамасы және негізгі қағидаттары

Дәріс авторы: Сағынғали Айдарбаев

Пайдаланылған және ұсынылатын әдебиеттер

1. Эндрюс Н. Система гражданского процесса Англии: судебное разбирательство, медиация и арбитраж / пер. с англ.; под ред. Р.М. Ходыкина; Кембриджский ун-т. – М.: Инфотропик Медиа, 2012. – 544 с.

2. Andrews N. Andrews on Civil Processes. Volume II: Mediation and Arbitration. Cambridge – Antwerp – Portland. Intersentia: - 2013. – 429 p.